

VÍKEND V ČECHÁCH

in.ihned.cz/cr

merend se konala po válce, v roce 1946. Při oslavách 125. výročí vzniku novobydžovského gymnázia v roce 1998 se studentské slavnosti obnovily. Konají se nepravidelně, naposledy to bylo v roce 2005.

Ráj dřevěných kostelů

Novobydžovsko ukrývá spoustu krásných starých kostelů. Románský sv. Prokop ve Starém Bydžově pamatuje rok 1186, jen o dvě století mladší je sv. Stanislav ve Smidarech.

Zvláštností jsou však kostely dřevěné, které najdeme v Loučné Hoře, Měníku nebo ve Vysočanech. Dřevo jako snadno zpracovatelný materiál lehce podléhá zkáze. Většinu roubených kostelů dnes najdeme na východě republiky, ještě před sto, sto padesáti lety jich tady v okolí stávalo deset. Tři dřevěné svatostánky v okolí Nového Bydžova tak tvoří skutečně unikátní seskupení.

Vysokou masivní stavbu kostela sv. Jiří v Loučné Hoře z temně hnědých trámů se šindelovou střechou je vidět zdáli nad přilehlými domky. Stojí na návsi a proti modré obloze je nedávno opravený kostel impozantní. Prostřední loď má tvar protáhlého osmiúhelníku, na který po stranách navazují

FOTO: RICHARD GRÉGR (KOSTEL SV. JIŘÍ V LOUČNÉ HOŘE)

dvě pětiboké apsidy. K těm ještě na obou koncích patří dva malé přístěnky. S takovou kompozicí se nesetkáváme příliš často. Mezi vesnickými domy působí jako pohlazení času. Dnešní kostel není původní. Ze záznamu z vojenského mapování za Josefa II. vyplývá, že kostel – pravděpodobně už druhý – byl ve špatném stavu. Byl proto stržen a na jeho místě v letech 1778 – 1780 vystavěn třetí, s podstatnými úpravami stojící dodnes.

Jak se tehdy stavělo

Dělníci spotřebovali na stavbu tohoto kostela pět kop pískovcových kvádrů z Holovous, patnáct sáhů kamene na zdění, 203 kmenů dlouhého dříví a sto kop šindele. Zvláštností byl nákup devíti a půl strychu dřevěných floků za

FOTO: RICHARD GRÉGR (KOSTEL SV. STANISLAVA A SV. VÁCLAVA V MĚNIKU)

19 zlatých. Stavbu financovali věřící v okolních obcích. V kostelních pokladnách se první rok sešlo 290 zlatých, napřesrok dokonce 823. Podle záznamů lze spočítat, že celé dílo včetně dokončení interiéru i výzdoby v dalších dvou letech přišlo zhruba na 2250 zlatých. Víme také, jak byli placeni jednotliví mistři. Zedníci za podezdívání dostali 64 zlatých. Pro představu uvedme, že třeba kůň stál v té době asi 50 zlatých, mlýn přibližně 1500.

Rozhodně se nesešla částka, která by umožnila použití nejkvalitnějšího materiálu. Spodní trámy zdí jsou z tvrdšího dřeva než horní. Mnohé ani nebyly nové, jak dosvědčují vydlabané nefunkční otvory. Dřevo se kladlo na kamennou podezdívku. Konce byly upravené tak, aby trámy sousedních stěn do sebe zapadaly. Používaly se dva systémy – tzv. rybí ocas nebo položení na zámek. V prvním případě konce přecházejí, ve druhém jsou zarovnané se stěnou. Mezery mezi kládkami dělníci zamažovali hlínou smíchanou s nasekanou slámou. Plocha stěn loučňohorského kostela je zvenku rovná, uvnitř nikoliv. Vnější stěny se omazávaly hlínou nebo nahazovaly vrstvou malty. Aby držela na hladkém dřevě, dělníci si pomáhali zatlučením krátkých dřevěných floků i rákosovými rohožemi.

Otevře někdo?

Na svatého Jiří roku 1780 sice farář Johann František Koutník kostel vysvětil, ale nejméně další dva roky pokračovaly úpravy. Kostel vždy patřil k chudým a uvnitř chyběla i obvyklá drahocenná výzdoba. Nedostávaly se ani peníze na průběžné opravy. Sto let staré zprávy hovoří o sešlosti budovy a nutnosti celkové opravy. V roce 1927 hrozilo sesutí, což umocnila záplava sněhu v kruté zimě v roce 1929. Subvence osmi tisíc od zemského úřadu mnoho zachránit nemohla, podobně jako další podpory. Paradoxně svítalo na lepší časy za války, ale nakonec se celkové opravy za půl čtvrtého milionu korun dočkal až v roce 1997.

Přestože stavitele neznáme, ze způsobu, s jakým se zhostil stavby, je zřejmé, že své práci rozuměl. Po opravě zůstaly dřevěné trámy bez omítky, což kostelu dodává romantičtější ráz, nebyl ani znovu vysvěcený. Loučná Hora je kraj turisty zapomenutý, navzdory památce, o které se s uznáním zmiňuje třeba soupis dřevěných kostelů vydaný v Cambridge. A ve vesnici není nikdo, kdo by mohl otevřít...

Z Měníku do Vysočan

Dřevěný je i kostel sv. Stanislava a sv. Václava v Měníku. Jsou postaveny z dubových tranhanic. Tyto trámy, silné 22 až 25 centimetrů, půl metru široké a asi deset metrů dlouhé, se z kmene trhaly pomocí klínů. Při stavbě je na sebe kladli úzkou stranou, mezery se ucpaly lištami a hlínou promísenou s krátce nařezanou slámou.

Kostel upoutá nezvyklým vzezřením. Při poslední úpravě zůstaly neomítnuté dřevěné zárubně dveří i oken. Kostelník odemkne dveře a vkročíte dovnitř. Interiér neušel pozornosti vykradačů kostelů. Obraz vyřezaný na hlavním oltáři nahrazuje kopie, po obrazu na vedlejším oltáři zůstal jen vyřezaný otvor zakrytý jutovinou. Za stěnou oltáře dýchnou staletí. Každý z mistrů, který se podílel na práci, zde zanechal kus svého já. Mezi podpisy starými tři sta let jsou i podpisy malířů, kteří nedávno obnovovali ukradený oltářní obraz...

Kostel sv. Markéty ve Vysočanech leží na druhé straně nehlubokého údolíčka. Vznikl v roce 1670 i s dřevěnou zvonici v rohu hřbitova obklopenou rozpadající se kamennou zdí. Vrátka nejdou otevřít, ale zídka není k nepřekonání. U kostela zbyl poslední náhrobek, pod omítkou prosvítají dřevěné desky a rákos. Zvonici stíní strom, po kterém zůstal pařez a také dřevomorka ve stěně. Na vrcholku věžičky chybí desky. Mše se už ve Vysočanech neslouží. „Kostel i zvonice by potřebovaly opravu,“ tvrdí muž ve vsi. ■

RICHARD GRÉGR

FOTO: RICHARD GRÉGR (KOSTEL SV. MARKÉTY VE VYSOČANECH)